

הלכות הדרף היומי

מסכת יבמות

תוכן

- א. קדמו וכנסו אין מוציאין ... ואפי' שניהם כהנים ... וספק חלוצה לא גזרו בהו רבנן ..1
- ב. וחלוצה דרבנן ... וקרא אסמכתא בעלמא הוא.....2
- ג. מצוה בגדול לייבם ..2.....
- ד. ואם קדם הקטן זכה.....3.....
- ה. אשר תלד פרט לאילונית שאין יולדת.....3.....
- ו. יקום על שם אחיו לנחלה ..4.....
- ז. ולא ימחה שמו פרט לסרים ששמו מחוי ..5.....
- ח. ונחלה מן האב ולא מן האם.....6.....
- ט. מצוה בגדול לייבם לא רצה הולכים אצל אחיו הקטן לא רצה חוזרין אצל גדול.....7.....
- י. מה בכור אינו נוטל בראוי כבמוחזק אף האי אינו נוטל בראוי כבמוחזק.....8.....
- יא. הנטען על השפחה ונשתחררה או על העובדת כוכבים ונתגיירה הרי זה לא יכנוס ואם כנס אין מוציאין מידו.....10.....
- יב. איש שנתגייר לשום אשה ואחד אשה שנתגיירה לשום איש וכן מי שנתגייר לשום ... כולם גרים הם.....11.....
- יג. הנטען על אשת איש והוציאווה על ידו ונתגרשה מתחת ידי אחר אם כנס לא יוציא.....12
- יד. דאע"ג דאתא אחר ואפסקיה לקלא לכתחלה לא יכנוס.....12.....
- טו. ואם באו עדי טומאה אפילו יש לה כמה בנים תצא.....12.....

דף כד.

א. קדמו וכנסו אין מוציאין ... ואפי' שניהם כהנים ... וספק חלוצה לא גזרו בהו רבנן

כבר התבאר לעיל דף כג: שראובן ושמעון שכנסו שתי אחיות רחל ולאח, ומתו, לראובן¹ אח אחד אחד ולשמעון שנים, אחי שמעון לא ייבמו את לאה קודם שיחלוץ היחיד האח של ראובן לרחל ולאח, ואחד יחלוץ לרחל.

¹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קעו ג

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

קדמו השנים אחי שמעון וכנסו אחר שחליץ היחיד את ראובן, אין מוציאין מידם וכדין הנזכר בשתי אחים שקדמו וכנסו ואפילו שניהם כהנים, ואף על פי ששתיהן חלוצות הן גם רחל וגם לאה מן היחיד, אפילו הכי אין מוציאין אותן מן הכהנים, שכל אחת אינה אלא ספק חלוצה, שודאי חליצת אחת מהן אינה כלום שלא היתה זקוקה להיחיד, וספק חלוצה לא גזרו בה רבנן².

ב. וחלוצה דרבנן... וקרא אסמכתא בעלמא הוא

חלוצה אסורה לכהן, וכן דרשו³ (ויקרא כא פסוק ז) וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מְאִישָׁה לֹא יִקְחוּ וְאִשָּׁה, לרבות את החלוצה, שהיו"ו באה לרבות. וכן נמנו במשנה ובברייתא גרושה וחלוצה לכהן הדייט בין שאר חיבי לאוין. ומכל מקום אין האיסור אלא מדרבנן⁴, מפני שהיא כגרושה, והדרש מן הכתוב אינו אלא אסמכתא, ולא מנו אותה בין חיבי לאוין אלא באשגרת הלשון⁵. ואין בה אלא מכת-מרדות מדבריהם.

איסור חלוצה לכהן לא נאמר אלא בזו שחליץ לה יבמה, אבל צרתה כשרה לכהונה. שדוקא גרושה או חלוצה אסורה, שהאיש עושה בה מעשה, מה שאין כן צרתה שלא נעשה בה מעשה⁶.

כהן שנשא חלוצה, כופים אותו להוציא⁷. ואין נוהגים בו קדושה לקרות בתורה ראשון, ואינו נושא את כפיו⁸.

ג. מצוה בגדול לייבם

מת והניח אחים רבים⁹, מצוה על הגדול האחים ליבם, שנאמר (דברים כה פסוק ו) וְהָיָה הַבְּכוֹר וְגו', והוא מוסב על האמור למעלה (פסוק ה) וְלָקַחָהּ לוֹ

² ולא דמי למ"ש לעיל דגזרו אחות חלוצה אמו אחות גרושה אפילו בספק וא"כ למה לא נגזור בכהנים אמו גרושה די"ל דלא דמי דאחות גרושה היא ערוה ובכרת אבל גרושה לכהן הוא לאו בעלמא ולכן לא החמירו בספק חלוצה אמו ספק גרושה כיון דגם הוודאי אינו אלא בלאו. ערוה"ש שם ח

³ כאן בגמ' גם בתו"כ אמור פרשה א תחילת פרק א אות ט

⁴ רמב"ם אישות פ"א ה"ז ואיסור"ב פ"ז ה"ז; טוש"ע אהע"ז ו א.

⁵ רמב"ן וריטב"א מכות יג. ר"ן מגילה כו.

⁶ תו"כ אמור שם

⁷ טוש"ע אהע"ז סי' ו וקנ"ד כ

⁸ מג"א קבח נז, ועי' פמ"ג שם א"א ס"ק נח

⁹ שו"ע ונו"כ קסא ד

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת יבמות

לְאִשָּׁה וַיִּבְרָחָהּ, לומר שהמייבם יהיה הבכור, או שהוא מוסב על האמור למטה יקום על שם אחיו המת וגו', שהבכור שבאחים יקום על שם אחיו המת.

ולאו דוקא בכור ממש, אלא הגדול שבאחים, שאם לא היה שם בכור הולכים אצל גדול האחים שייבם, שאף על פי שבכור אמרה תורה, דין הגדול כדין הבכור.

כתבו גאונים שאפילו נולדו שניהם משתי נשים באותו יום¹⁰, זה שקדם להיוולד אפילו רגע אחד, הוא הגדול והמצוה מוטלת עליו.

הגיע האח הקטן לגדלות קודם הבכור, כגון שני אחים תאומים שנולד הראשון בסוף אדר ראשון ונולד השני בתחילת אדר שני, והגיעו לגדלות בשנה פשוטה, שהבכור לא נעשה גדול אלא בסוף אדר והשני נעשה גדול בתחילת אדר, זה שנולד ראשון הוא הגדול ועליו מוטלת מצות יבום¹¹, ויש¹² שכתבו שהשני הוא גדול האחים, ועליו מוטלת המצוה לייבם.

לא אמרו שמצוה בגדול לייבם אלא כשהוא הגון ליבמתו, אבל אם אינו הגון לה כגון שהיה זקן והיא ילדה וכיוצא בזה¹³ אחד מן האחים הגון לה, מצוה באחרים יותר ממנו.

ד. ואם קדם הקטן זכה

קדם האח¹⁴ הקטן שהגיע לגדלות, אלא שהוא קטן מאחיו וייבם, זכה, שנאמר (שם פסוק ה)

כִּי יֵשְׁבוּ אֲחִים יַחְדָּו, הוקשה ישיבת אחים זה לזה, שכולם שוים ליבום. והוא הדין אם חליץ לה הקטן, מהני בדריעבד. אבל לכתחלה צריכה להדר אחר הגדול, ולתת לו חלקו בממון.

ה. אשר תלד פרט לאילונית שאין יולדת

¹⁰ תש"ו הגאונים אסף (תרפ"ז) סי' ו. ועי' הג' חשק שלמה יבמות לט א, שבשני אחים תאומים אין גדול, וצ"ב
¹¹ שו"ת שבות יעקב ח"א סי' מ, שו"ת בנין ציון סי' קג ואילך
¹² שו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' קעד
¹³ ריטב"א ונמו"י בשם רמב"ן ערוך השלחן שם ה. וכ"כ בשו"ת הריטב"א סי' קעה בשם הרא"ה, והובא בב"י
קסה ד"ה כתב הריטב"א.
¹⁴ שו"ע ונו"כ שם ז

הלכות הדרף היומי

מסכת יבמות

כבר התבאר לעיל דף ב. שאילוניית שנתקדשה, אם הכיר בה שהיא אילוניית, קדושיין גמורים הם¹⁵, אבל נתמעטה מיבום אם ימות בעלה שנאמר (שם פסוק ו) וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד, פרט לאילוניית שאינה ראויה לילד. ואילוניית היא כל אשה¹⁶ שהגיעה לעשרים ולא הביאה שתי שערות, הרי היא מוחזקת אילוניית, כשיש לה הסימנים של אילוניית¹⁷. ואם עברו עליה שלשים וחמש שנים ויום אחד¹⁸, ולא הביאה שתי שערות, הרי זו אילוניית אף על פי שלא נראה בה סימן מסימני אילוניית.

ואם לא הכיר בה י"א¹⁹ שאין קדושיה אלא קדושי טעות, שאין אדם מוחל על מום גדול כזה, ואינה צריכה גט אפילו מדבריהם. ויש סוברים²⁰ שאין קדושי אילוניית קדושי טעות והיא צריכה גט. ויש אומרים שאף לדעה זו אינה צריכה גט אלא מדבריהם²¹. ובזמן הזה שאין אנו בקיאים בבדיקות ואנו חוששים שמא אינה אילוניית כלל, צריכה גט. ולפיכך אשת אחיו שהיא אילוניית ולא הכיר בה²² לדעה הראשונה מכיון שלא הכיר ואין צריכה גט מבעלה וקידושי טעות הם אם מת אחיו שהוא בעלה מותרת לו, שהרי אינה אשת אחיו, ולדעה שצריכה גט מאחיו אפילו מדרבנן א"כ אסורה לו שהרי היא כאשת אח שלא במקום מצוה, שהרי אין מצות יבום באילוניית. וא"כ בזמן הזה לכו"ע אסורה לו.

ו. יקום על שם אחיו לנחלה

המייבם²³ את יבמתו זוכה בנכסי אחיו המת ואין אחין חולקין עמו, ועומד במקומו ליטול חלקו ג"כ בנכסי אביהן מיד שנשאה, ואפילו גרשה אח"כ, ובלבד שהיתה ראויה לייבם, ואם היה המת בכור²⁴ נוטל היבם ג' חלקים חלק המת שהיה בכור ונוטל שני חלקים, וחלקו של עצמו, דכתיב (שם ו)

¹⁵ ב"ש קנה ימ

¹⁶ כמבואר בשו"ע אבהע"ז קנה יג

¹⁷ וארבעה סימנים נתנו חכמים באילוניית אין לה דדים, מתקשה בשעת תשמיש (קשה עליה תשמיש האדם, ולא תמצא בזה תאווה), אין לה שיפולי מעיים כנשים (בשר גבוה ועגול כעין כף למעלה מאותו מקום), וקולה עבה ואינה ניכרת בין אשה לאיש. ודעת הרמב"ם שאינה אילוניית אלא אם כן יש לה כל ארבעת הסימנים, אבל אם יש בה סימן אחד, אינה אילוניית. אבל הרמ"א בס"י קעב ד פסק שאפילו בסעימן אחד הרי היא אילוניית.

¹⁸ שהם רוב שנותיו של אדם, כמו שנאמר: ימי שנותינו בהם שבעים שנה.

¹⁹ תוס' יבמות ב ב ד"ה או; רמב"ן ורשב"א ורא"ש שם; שו"ע אהע"ז מד ד בשם יש אומרים

²⁰ ר"ת בשם ר"א בס' הישר סי' קס; רמב"ן ורשב"א בשמו בריש יבמות; טור בדעת הרמב"ם סי' מד; שו"ע שם,

ועיי' ביאור הגר"א ס"ק ז

²¹ נמוק"י ריש יבמות; לח"מ אישות פ"ד ה"י וכו"נ דעת הב"ש קענ ח

²² ב"ש קענ ח

²³ שו"ע ונו"כ קסג א

²⁴ שי למורה שם וכן ביש"ש פ' החולין סי' כ"ג שכ"ב

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

יקום על שם אחיו המת, ודרשו רז"ל יקום במקומו לנחלה, ולמדוהו בגז"ש כתיב כאן יקום על שם אחיו וכתיב גבי בני יוסף (בראשית מה פסוק ו) על שם אחיהם יקראו בנחלתם מה התם לנחלה אף כאן לנחלה. ומכח גזירה שוה זו הוציאו כל הפסוק הזה מפשרו, שכך מקובל היה לרבנן מסיני איש מפי איש²⁵. ויבואר עוד להלן דף מ בעזה"ת.

ז. ולא ימחה שמו פרט לסריס ששמו מחוי

אשת סריס שמת, פטורה מן החליצה ומן היבום²⁶, שנאמר²⁷ (שם) ולא ימחה שמו מישראל, פרט לסריס ששמו מחוי, שאף בחייו היה שמו מחוי, שהרי אינו ראוי להוליד.

ולהלן דף עט: יבואר בעזה"ת שזה דוקא בסריס חמה, מפני שלא היתה לו שעת הכושר, אבל סריס אדם מייבמים אותה מפני שהיתה לו שעת הכושר²⁸.

איזהו סריס חמה – זה הוא מי שלא ראה שעה אחת בכשרות²⁹, כלומר שלקה ממעי אמו, ונקרא סריס חמה לפי שלא ראה החמה אלא בסריסות³⁰, והואיל ואינו ראוי לילד מתחילת ברייתו הרי הוא כמין בפני עצמו³¹.

אף על פי שיש לסריס חמה רפואה, אינו חולץ, ואפילו רפואתו בידינו, שסריס חמה אין רפואתו קרובה³² לבא³³.

²⁵ לבוש שם מהגמ'

²⁶ שו"ע ונו"כ קעב א

²⁷ ועיין פהמ"ש לרמב"ם יבמות פ"ב מ"ג ורע"ב שם. שפטורה מהכתוב: ומת אחד מהם ובן אין לו, מי שראוי להיות לו בן, פרט לסריס, שאינו ראוי להיות לו בן. ועי' תורעק"א במשניות שם שהעיר מהגמ'.

²⁸ שם בשו"ע

²⁹ כמבואר להלן דף פ.

³⁰ פהמ"ש לרמב"ם יבמות פ"ח מ"ד ומאירי ור"א מן ההר יבמות שם, ועי' ירושלמי הנ"ל. ועי' פי"ש בן הפני גאון עה"ת בראשית עמ' פד וערוך ערך סרס ור"א מן ההר יבמות שם בשם אית דמפרשי ושו"ת ריב"ש סי' תיט

³¹ רמב"ם יבום פ"ו ה"ח והחינוך מצוה תקצח, ועי' שו"ת משיב דבר ח"ד סי' עו ד"ה וגם זה וחזון יחזקאל יבמות פ"ב ה"ד

³² ועי' תפארת ירושלים למשניות יבמות פ"ח מ"ו, שמצדד שאפילו נתרפא קודם שמת אחיו אינו זוקק

³³ תוס' הרא"ש להלן קיא ב, ועי' שו"ת חוט המשולש (וולוז'ין) תשובות ר' אליעזר יצחק סי' ג ד"ה עוד נ"ל, והעמק שאלה שאילתא קנב אות ח. ועי' שו"ת שבסו"ס יד דוד ר"ס א שכ' שלדעת ר"ע כיון שאפשרות הרפואה רחוקה היא מאד, חשוב כמי שאין לו רפואה, אבל בתוס' הרא"ש ל"מ כן, ובחוט המשולש שם כ' שרפואתו קרובה מאד

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

סריס אדם הוא מי שנסתרס לאחר שנולד, שסירסו אדם, או שהוכה באיברי ההולדה, או שנשכו כלב או חיה ונסתרס, או שנסתרס מאליו על ידי חולי³⁴, וכיון שבתחילה המת היה בר בנים אינו בכלל המיעוט ש"שמו מחוי" משמעו כשהוא מחוי מעיקרו ולא היתה לו שעת הכושר מעולם אבל כיון שהיה ראוי להתקיים בו באשתו מצות יבום וחליצה, אף על פי שנסתרס אחר כך, לא נפקעה ממנו המצוה לייבם את אשת אחיו, ולא מאחי הסריס לייבם את אשתו³⁵.

נסתרס בקטנותו אפילו בן שנתיים או שלוש, אינו כסריס חמה אלא הוא סריס אדם, שלהלכה חולץ וחולצים לאשתו, שחשוב הוא כמי שהיתה לו שעת הכושר, אף על פי שמעולם לא היה בן הקמת שם³⁶.

מי שאין בו סימן מסימני סריס האמורים בתלמוד, אבל יש בו מום או מחלה מלידה שמחמתם אינו יכול להוליד ולא היתה לו שעת הכושר, דינו כסריס חמה³⁷ שאינו מייבם ואין מייבמים את אשתו. ויש שנראה מדבריהם שמי שהוא עקר מחמת חולי אינו כסריס.

ח. ונחלה מן האב ולא מן האם

משפחת האם אינה קרויה משפחה, שאין האם יורשת את בנה ולא את בתה. ואחין מאם ולא מאב אין יורשים זה את זה, אלא כל אחד, משפחת

³⁴ בית מאיר שם

³⁵ לבוש שם ג ועיין נמוקי" בסוגיין השמעם, שסריס חמה כיון שיצא ממעי אמו לקוי, לא הקפידה עליו התורה להקים לו שם, מה שאין כן במי שנסתרס על ידי אדם, שחסה עליו התורה על שנמחה שמו על ידי מקרה רע, ולכן חייבים להקים לו שם.

³⁶ עיי' דו"ח לרע"א יבמות פ ב ושו"ת רע"א ח"ג סי' סג שנקט כן בפשיטות; ק"א יבמות עט ב ד"ה ובירושלמי נשמת אברהם קעב ג. ועיין מרחשת ח"ב סי' טו ענף ב אות ה בהגהה, ע"פ תוס' יבמות קיא ב. שנידון כסריס חמה. ועיי' אחיעזר ח"א סוס"י לה.

³⁷ שו"ת בית דוד (לבעל נחל"ד) קו"א סי' א, שו"ת אנ"מ אהע"ז ח"א סי' קסב, ועיי"ש ח"ג סוס"י מ, ועיי' נשמת אברהם (סופר) אהע"ז סי' קעב א וכתב לי הגרש"ז אויערבאך זצ"ל: בענין סריס חמה ואילונית שאינם בני חליצה ויבום, מסופקני. במי שנולד בלי שבילי הזרע דאינו כלל בר הולדה ושייך בו הטעם שאמרו הו"ל "פרט לזה ששמו מחוי" כיון שמעולם לא היתה לו שעת הכושר ומ"מ אינו נקרא סריס חמה וכן באשה שנולדה בלי רחם, כיון שאינה ראויה ללדת אין אני קורא בה "אשר תלד" ומ"מ אינה נקראת בשם אילונית, עכ"ל.

הלכות הדרף היומי

מסכת יבמות

אביו יורש אותו. ואפילו מי שאין ידוע מי הוא אביו³⁸ שאין לו יורשין מן האב, אין משפחת אמו יורשין אותו אלא הרי הוא כגור ונכסיו הפקר³⁹.

אבל האישה יורש את אמו, וכן הבת את אמה אם אין לה בן, שדינה בנכסי האם כמו בנכסי האב, שניהם יורשים אותה, אלא שהבן זורעו קודמין לבת.

ט. מצוה בגדול לייבם לא רצה הולכים אצל אחיו הקטן לא

רצה חוזרין אצל גדול

אף על פי שהמצוה מוטלת על הגדול, לא רצה הגדול לייבם⁴⁰, הרשות בידו להניח המצוה לאחיו⁴¹, ומחזרים על כל האחים, אם אינו רוצה והולכים אצל

³⁸ עיין בתשובת מים חיים חלק ח"מ סי' כ"ד, אודות שבא אחד מרחוק ונשא לאשה והוליד ממנה בת ואח"כ גירשה ונסע למקומו ולא נודע מי היה, וזאת הבת היתה לה בית והשכירה לאיש אחד, ואחר פטירתה רצו משפחת אמה לירש הבית הנ"ל ולא הניחו אותם מחמת שמשפחת אם אינה קרויה משפחה לענין ירושה. אך נסתפק השואל אולי הוי כמו נכסי שתוקי שהוא הפקר. והשיב דנידון דידן לא דמי לנכסי שתוקי, דשאני שתוקי שאין למשפחת אביו שום חזקת קרוב ואין להם שום זכות בירושה, ואף כשיבוא אליהו ויגלה ממנו נתעברה ואז יהיה שייך לאביו ולמשפחתו היורשים של השתוקי, מ"מ קודם שיבוא אליהו לא היה להם שום זכות, דהא ירושה אף על פי שאין צריך עדות מ"מ בעי חזקת קרוב כמ"ש בשו"ע סימן רפ"ד (סעיף א'), וא"כ ממילא שהמחזיק בירושה של השתוקי בהיתרא אתי לידיה וזוכה מתורת הפקר, אבל בנידון דידן שהיה ידוע אבי האשה בשעה שנשא אמה והיה דר עמה בעירה עד שילדה זאת, אף שעתה נשתכת, מ"מ יכול לבוא לידי ביורור מי הוא, וא"כ דמיא ממש להדין המבואר בסימן רס"ב סעיף ד' ראה אבידה שנפלה משנים או משלשה כו', ואם לא ראה ממנו נפל ואין בו סימן, יהא בידו עד שיבוא אליהו, עיין ש"ך שם סק"ג כו'. ובדין יהא מונח עד שיבוא אליהו איתא בסימן ש' סעיף א' שתי דעות, המחבר סובר דיהא מונח אצלו והרמ"א הביא י"א דיהא מונח ביד ב"ד, ויראה דבנידון דידן כו"ע מודו דיהא מונח ביד ב"ד, דבשלמא התם אינהו אפסידו אנפשייהו שהפקדו בידו בכרך אחד כו', עכ"ד ע"ש. פ"ת שם ב

³⁹ עיין בתשובת חות יאיר סוף סי' רל"א שכתב דצ"ע דיתכן מפי לומר יהא מונח עד שיבוא אליהו, וגר שאני שאין לו יורשים

⁴⁰ שו"ע ונו"כ שם

⁴¹ תבו"ש יו"ד סי' כח ס"ק י"ד, שכתב ראה שיכול האב למנות שליח במקומו למול את בנו אפילו אם יודע למול מהא דאמרינן (יבמות לט.) מצוה בגדול לייבם ואפ"ה אי בעי שאחד ייבם את קצתם הרשות בידו, וכדאיתא ביבמות דף מ"ג: אם רצה הגדול לייבם את כולם הרשות בידו, אלמא דאי בעי שאחד ייבם את קצתם רשאי. וכן מוכח שם דף ל"ט. דתנן לא רצה מהלכין אצל האחין ועי' קצוה"ח סי' שפב ס"ק ב שהקשה ומ"ש ראה מהא דאמרינן מצוה בגדול לייבם ואפ"ה אי בעי שאחד ייבם את קצתם הרשות בידו. ותמהני איך עלה על דעתו הנפלאה דהא שאחד ייבם הוא מטעם שליחות, והא אפילו בחליצה אמרו ביבמות דף ק"ו. (רש"י ד"ה על מנת) דלית ביה משום שליחות ומכל שכן ביבום, ובפרק המדיר (כתובות עד.) פריך והא ביאה דליתיה בשליחות ואפ"ה מהני ביה תנאי וע"ש. אלא דהתם לאו מתורת שליחות הוא אלא כיון דהגדול אינה רוצה מחזירין על שאר האחין ואפילו אם הגדול אינו רוצה שייבמו אחד מאחיו, ומשום דיבום הוא בכל האחין ומצוה בגדול ואם לא רצה הרי הוא מצותו בשאר אחין.

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

האח שהוא קטן ממנו וגדול משאר האחים, שכל הגדול מחבירו הוא הקודם למצוה⁴², ויש סוברים שמאחר שנסתלק הגדול שמצוה בו, כולם שוים⁴³.

לא היה הגדול ראוי לייבם, כגון שהיה נשוי אחותה, והרי היא אסורה לו משום אחות אשה, הרי זה כמי שאינו⁴⁴, וזה שבא אחריו הוא הגדול⁴⁵, ועליו מוטלת המצוה. חזרו על כל האחים ולא רצו לייבם, חוזרים אצל הגדול ואומרים לו עליך המצוה או חלוץ או ייבם

נשבע האח⁴⁶ הגדול שלא ייבם ושלא יחלוץ⁴⁷, אף על פי שיש שם אח אחר שלא נשבע, הרי זה חשוב נשבע לבטל את המצוה, שהרי כשהקטן אינו רוצה לייבם, חוזרים אצל הגדול שהוא ייבם, ואז עליו מוטלת המצוה, מכל מקום מתירין השבועה לגדול, אף על פי שאינה חלה, משום מראית העין אבל אם הקטן רוצה לייבם, חלה שבועת הגדול.

בזמן הזה⁴⁸ מצות חליצה קודמת. ואם אין הגדול רוצה לא לייבם ולא לחלוץ יותר טוב לכופו לגדול לחלוץ מלכופו לקטן. ואם הקטן רוצה לחלוץ וגדול אינו רוצה לא לחלוץ ולא לייבם אין לכופו לגדול לחלוץ כיון דאפשר להעשות החליצה ע"י הקטן.

דף כד:

י. מה בכור אינו נוטל בראוי כבמוחזק אף האי אינו נוטל בראוי כבמוחזק

בכמה עניינים שוים הם דיני ירושת היבם, לדיני ירושת-הבכור הנוטל פי שנים בנכסי אביו בשעה שהוא חולק בהם עם אחיו, הואיל ואף היבם קרוי "בכור", שנאמר: והיה הבכור אשר תלד ודרשו שהדברים אמורים על היבם המייבם את אשת המת, וקראתו התורה "הבכור", ולא "הגדול", לומר לך שדינו כבכור כגון לענין "ראוי" שאין הבכור שאינו נוטל בראוי.

⁴² שו"ע שם ודלא כרמב"ם. ב"ש ד

⁴³ רמב"ם יבום ב ז, ועיי' במ"מ ורשב"א וריטב"א ומאירי שם, שכ"ה גי' הרמב"ם בנמ' שם, ועיי' מגדל עוז שם וס' קובץ שם; מאירי שם בשם גדולי ספרד; שו"ת ריב"ש סי' א. וכ"מ בבה"ג ריש הל' יבום וחליצה

⁴⁴ ולהכי אף לרמב"ם שלא רצה כולם שוים הכא שהוא כמי שאינו הבא אחריו הוא הגדול.

⁴⁵ עיי' שו"ת ריב"ש סי' קנט, והובא בכ"י סוס"י קסא, תשב"ץ ח"א סי' ק ד"ה ויש, רמ"א בשו"ע אהע"ז קסא ד.

⁴⁶ רמ"א שם מהריב"ש

⁴⁷ אבל אם נשבע רק שלא ייבם חלה השבועה, בית מאיר שם מהד"מ ועיי' ביאור הגר"א שם ו ז

⁴⁸ באר היטב שם ג מהראנ"ח ח"ב סימן ל"ב ועיי' סימן קע"ה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת יבמות

לפיכך היבם אינו נוטל אלא ב"מוחזק" ולא "בראוי" כלומר בנכסים שבשעת מיתה היו מוחזקים בידי המוריש, ולא בנכסים שעדיין לא היו בידו או לא היו בעין אלא היו ראויים לבא לו לאחר מיתה.

וכגון שמת אביהם ואחר כך מת אחיו קודם שחלקו, ועדיין החלוקה בפניו זהו נקרא מוחזק, אז נוטל חלק אחיו בנכסי אביהם. אבל לא בראוי לבא אחר זמן, כגון אם מת אחיו ואחר כך אביהם. שזה לא נקרא מוחזק שלא היה חלק ירושת האב בעין בשעת מיתת אחיו אלא ראוי לבא, בזה לא יטול היבם חלק אחיו בנכסי אביו⁴⁹, שהרי לא הוחזק בשעה שמת אחיו⁵⁰.

וכן במוחזק מאביהם⁵¹, אינו נוטל אלא בגוף הנכסים, אבל אם השביחו הנכסים אחר מיתת אביהם זהו גם כן נקרא ראוי ואינו נוטל חלק אחיו באותו שבה, אפילו אם שבו אחר היבום קודם לחלוקה הכל נקרא ראוי, כיון שלא היה בעין בשעת מיתת אחיו.

מלוח שהניחה האב ביד אחרים י"א⁵² שדינה כראוי ואין היבם יורשה, וכן עיקר כדן ירושת הבכור שאינו נוטל פי שנים במלוח, ויש סוברים שהיבם נוטל במלוח.

⁴⁹ וכך פסקו במוחלם בשו"ת עבודת השם אהע"ז סו"ס מג. וכן מצדד בב"מ אהע"ז סי' קסג סו"ס א, בד' הרמ"א שלא הביא שיטת רש"י להלן, ואם תפס אינו יכול לומר קים – לי.

⁵⁰ אולם דעת רש"י ד"ה בכור ור"א מן ההר שם, שהיבם נוטל פי שנים בנכסי אביו, חלקו וחלק אחיו המת, אף אם מת אביו לאחר אחיו, ואפילו מת לאחר היבום, שהיבם במקום אחיו הוא עומד, והרי זה כאילו האב חי ויורש את אביו היינו שאת האב הוא יורש ולא את האב המת, וכיון שהנכסים מוחזקים

הם אצל האב, היבם יורשם וכאילו היבם בא בהרשאה מכה אחיו המת ועומד במקומו, שמוזה שקראו הכתוב ליבם "בכור", למדים שדינו כבכור לרשת פי שנים בנכסי אביו, ועל כרחק אין זה אלא כשמת אחיו תחילה ועומד הוא במקומו, שאילו מת האב תחילה, אינו נוטל בנכסי אביו אלא את חלקו שלו, והחלק השני שהוא נוטל, מאחיו שכבר זכה בו בחייו הוא יורש, ואין ראוי לקרותו בכור בזה. ואותה שאמרו שאין היבם נוטל בראוי, היינו שאינו נוטל בראוי לאביו, כגון בנכסי אבי אביו שמת לאחר אביו. וכן עיין רש"י בכורות נב א ד"ה ולא היבם וד"ה יקום, ורמב"ן ורשב"א ושא"ר יבמות שם בד' רש"י, ועי' ריטב"א שם, יש"ש יבמות פ"ד סי' כג. וכ"כ רבנו שמחה באו"ח ח"א סי' תרמב ובמרדכי ב"ב סי' תקעו. ועיין שו"ת בני אברהם (מיוחס) אהע"ז סי' ל, שאם תפס היבם, יכול לומר קים לי כרש"י וסיעתו, וכ"כ בב"מ שם, בד' הבי"ש שם ס"ק ב, ע"פ מהר"י וייל סי' מא שלא הכריע, ומשמע שבלא תפיסה אינו נוטל כלום.

⁵¹ אבל בנכסי אחיו נוטל השבח שהוא יורש אותו ואין חולק עם שום אדם. ב"ש שם א וביאור הגר"א ו
⁵² שתי הדעות ברמ"א שם

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

מלוח שהניחה האח המת בידי אחרים יש שכתבו שאף בה אין היבם נוטל, לפי שאינו יורש בראוי⁵³, אלא מתחלקת היא כשאין שם אב לכל האחים בשוה. ויש אומרים⁵⁴ שהיבם יורש מלוח של אחיו המת כיון שהיה האח מוחזק בממון זה בחייו, אלא שאחר כך הלוח אותו לאחרים, ושונה ממלוח שהניח האב, הואיל ולא היה ממון המלוח מוחזק לאח מעולם.

שאם היבם נוטל את חלק אחיו בנכסי אביהם שמת לאחר האח, לסוברים כן, אף על פי שלא היה מוחזק לאחיו מעולם, כל שכן שהוא נוטל במלוח, שהיה הממון מוחזק בידי אחיו קודם שהלוחו לאחרים⁵⁵, ואף לסוברים שאינו נוטל את חלק אחיו בנכסי האב שמת אחריו, דוקא את החלק הזה שלא היה מוחזק לאחיו מעולם אינו נוטל.

יא. הנטען על השפחה ונשתחררה או על העוברת כוננים

ונתגיירה הרי זה לא יכנוס ואם כנס אין מוציאין מידו

הנטען⁵⁶ משפחה ויצא לעז שבא עליה, ונשתחררה, ונכרית ונתגיירה, לא יכנוס משום לעז, שלא יאמרו איגלאי מילתא למפרע שאמת היה הקול הראשון⁵⁷, וכתוב (משלי ד פסוק כד) הָסֵר מִמֶּנִּי עֲקָשׁוֹת פֶּה וּלְזוֹת שְׁפָתַיִם הִרְחַק מִפִּי. ואם כנס לא יוציא, שמשום שמרננים עליו אין מוציאין אשה מבעלה⁵⁸, דכתיב (שם ג פסוק יז) דְרָכֶיךָ דְרָכֵי נָעִם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלֹם, וי"א⁵⁹ שאפילו בא עליה בוודאי לא יוציא.

ואם גירשה אסורה לחזור לו, ואם החזירה גם כן אין כופין להוציאה, ואם יש לו בנים מותר להחזירה לכתחלה שלא יוצאו לעז ופגם על הבנים ויאמרו שנולדו באיסור.

⁵³ רמ"א בשו"ע אהע"ז שם, בד' הריב"ש שם, ושכן עיקר, ועי' בי"מ שם, שכ"מ ממה שדימה הריב"ש לבכור. לחם רב סי' מה ושו"ת מהרש"ך ח"א סי' קפה וב"ש אהע"ז שם ס"ק ב, וכ"כ בשו"ת לחם רב שם ובשו"ת בית יהודה (עייאש) אהע"ז סוס"י כז ובחס"ד לתוספתא ב"ב פ"י ה"ג סוד"ה המשה ובבי"מ שם, וכ"מ בלבוש אהע"ז שם, וכן צידד בתורת אמת סי' רב, (ועי' שם כשהיבם מוחזק), וכן הכריע בשו"ת משפטים ישרים (בירדוגו) ח"א סי' שפה.

⁵⁴ פסקי ריא"ז ב"ב פ"ט ה"ג אות יד; טור אהע"ז ס; ר"ן ב"ב קמד ב; עי' שו"ת מהר"ח או"ז סי' צב. ועי' לחם רב סי' מה ונתיבות משפט (אלגזי) נכ"ג ח"ב והזו"א אהע"ז סי' קיט ס"ק

⁵⁵ מהר"י וייל שם, ועי' מהר"ם אלישיך שם וב"ש סי' קסג ס"ק ב וב"מ שם ס"א. ובהזו"א אהע"ז סי' קיט ס"ק ו
⁵⁶ שו"כ ונו"כ יא ה

⁵⁷ ולפי"ז אם ידוע שבא עליה אין איסור לכונסה אולם עיין בב"ש יז בשם הנ"י משמע דאף דידוע דבא עלי' נמי אסור לכתחלה לישאנה ולכאורה אין לו מעם כיון דעיקר האיסור מכה לזות שפתים ואם ידוע ומפורסם ומודה שבא עלי' ליכא לזות שפתים, ועיין בהגה' חכמת שלמה כאן מש"כ בזה.

⁵⁸ לבוש שם

⁵⁹ ב"ש שם יז

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

יב. איש שנתגייר לשום אשה ואחד אשה שנתגיירה לשום איש וכן מי שנתגייר לשום... כולם גרים הם

כשיבא⁶⁰ הגר להתגייר, בודקין אחריו שמא בגלל ממון שיטול או בשביל שררה שיזכה לה או מפני הפחד בא ליכנס לדת ישראל. ואם איש הוא, בודקין אחריו שמא עיניו נתן באשה יהודית. ואם אשה היא, בודקין אחריה שמא עיניה נתנה בבחורי ישראל. ואם נמצא הדבר כן אין מקבלין אותם כלל⁶¹, וכך אמרו חז"ל שלא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה⁶². שחשדום שמתגיירים שלא לשם שמים, אלא מפני שעמדו ישראל בטובה, וכן לא יקבלו גרים לימות המשיח מפני שאז יהיו ישראל במעלה עליונה, ויתגיירו מפני זה ולא לשם שמים⁶³.

ולכן בודקין אחריו יפה ופה ואם לא נמצא לו עילה ונראה שכוונתו לשמים⁶⁴, מודיעין אותן כובד עול התורה והטורה שיש בעשייתה על עמי הארצות, כדי שיפרשו. ואם קבלו ולא פירשו, וראו אותם שחזרו מאהבה, מקבלין אותם.

ואם לא בדקו אחריו או לא הודיעוהו שכר מצות ועונשין, אך קיבל עליו מצוות⁶⁵, ומל וטבל בפני שלשה הדיוטות, הרי זה גר אפילו נודע שבשביל דבר הוא מתגייר, שהואיל ומל וטבל לגירות יצא מכלל הגוים וחוששין לו עד שתתבאר צדקתו, ואפילו חזר ועבד עבודה זרה הרי הוא כישראל משומד לכל דבריו שקידושי קידושיין, דמאחר שטבל לשם גירות נעשה כישראל.

⁶⁰ שו"ע ונו"כ יו"ד רסח יב

⁶¹ ערוה"ש שם ט

⁶² וז"ל ה רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יג הלכה טו "לפיכך לא קבלו בית דין גרים כל ימי דוד ושלמה, בימי דוד שמא מן הפחד חזרו, ובימי שלמה שמא בשביל המלכות והטובה והגדולה שהיו בה ישראל חזרו, שכל החזור מן העכו"ם בשביל דבר מהבלי העולם אינו מגירי הצדק, ואעפ"כ היו גרים הרבה מתגיירים בימי דוד ושלמה בפני הדיוטות, והיו ב"ד הגדול חוששין להם לא דוחין אותן אחר שטבלו מכ"מ ולא מקרבין אותן עד שתראה אחריתם".

⁶³ וזה שקיבל שלמה את בת פרעה מפני שאותה אין מה לחשוך שתתגייר מפני הטובה שבת מלך היא [תוס' ד"ה לא] ולזה כתיב באסתר [ת, יז] ורבים מעמי הארץ מתייהדים כלומר מתייהדים מעצמן ונעשו גרים גרורים כמו שבימי דוד ושלמה נתוספו גרים גרורים מעצמן וכמו שממצרים עלו ערב רב בראותם גדולת ישראל והם היו לישראל למוקש. ערוה"ש שם

⁶⁴ והכל לפי ראות עיני הבי"ד וזה שכתבו התוס' שם דאותרו שבא לפני הלל (בשבת ל). ואמר על מנת שתעשיני כהן גדול בטוח היה הלל דסופו כוונתו לשמים ולכן כתבו הב"י והש"ך סקב"ג דהכל לפי ראות עיני ב"ד.

⁶⁵ בית מאיר שם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת יבמות

יג. הנטען על אשת איש והוציא אותה על ידו ונתגרשה מתחת ידי אחר אם כנס לא יוציא

הנחשדת על אשת איש, ולא קדם לה קינוי, אפילו נתייחדה עם פלוני⁶⁶ אין מוציאין אותה מבעלה בשביל זה, משום דכתיב במשלי דרכיה דרכי נועם וגו'. ולהלן דף כה. יבואר שתלוי באופן החשר.

ואם הוציאה בעלה מעצמו בדבר מכוער הרי זו לא תנשא לנטען, ואם עבר ונשאה אם לא היו לו בנים ממנה⁶⁷ תצא, ואם היו לו בנים ממנה לא תצא שלא להוציא לעז על בניה ממנו, כיון שלא היה כאן אלא דבר מכוער, אם נוציא אותו הרי זה יחזק החשש ויהיה פגם לבנים.

יד. דאע"ג דאתא אחר ואפסקיה לקלא לכתחלה לא יכנס

הוציאה⁶⁸ הבעל בעידי דבר מכוער ונשאת לאחר וגרשה, הרי זו לכתחלה עדיין אסורה להנשא לנטען שיצאת מתחת בעלה הראשון בגללו, שמא זינתה עמו כבר בעודה תחת בעלה הראשון ונאסרה עליו.

מכל מקום אם נשאת עכשיו לא תצא אפילו אין לה בנים ממנו, שכיון שכבר היתה נטענת ממנו בעוד היתה תחת בעלה הראשון, וכל זמן שהיתה תחת בעלה השני לא היתה נטענת ממנו, יש הוכחה קצת לומר שגם הקול הראשון היה שקר ולא אסרינן לה עליו בדיעבד אחר שנשאה.

טו. ואם באו עדי טומאה אפילו יש לה כמה בנים תצא

אשה⁶⁹ שגירשה בעלה, ונשאת לאחר וגרשה, ונשאת לשלישי ובאו עליה שני עדים והעידו שזינתה עם פלוני זה השלישי כשהיתה תחת בעלה הראשון, תצא מזה אף על פי שיש לה ממנו כמה בנים, שהרי כבר נאסרת עליו עולמית.

⁶⁶ ב"ש ס"ק יא

⁶⁷ אע"ג שיש לה בנים מן הראשון תצא שהרי עליהם אין יוצא הלעו. ב"ש ח שם

⁶⁸ שו"ע ונו"כ שם ב

⁶⁹ שו"ע שם

הלכות הדרף היומי

מסכת יבמות

הנחשדת על אשת איש⁷⁰, אם היו לה קינוי וסתירה מבעלה, הואיל ונאסרה על בעלה בשבילו, הרי היא אסורה על זה שנתייחדה עמו לעולם כמו שהיא אסורה על בעלה, מהתורה. ואם עבר ונשאה הנחשד, מוציאין אותה מתחתיו בגט אפילו היו לה כמה בנים ממנו.

⁷⁰ שו"ע ונו"כ שם א